

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Lukutoukka-haaste – interventio

Intervention/muutoksen taustaa

1. Lähtökohtien selvittäminen

- Missä olet nyt? Suunnittelut on nyt tehty ja seuraavaksi lähdemme toteuttamaan projektia. Olemme keränneet projektiin hyvän viitekehyksen ja materiaalit, sekä tiedottaneet päiväkotiemme henkilökuntaa projektista.
- Miksi muutos tarvitaan? Lähdimme toteuttamaan Lukutoukka – projektia siksi, että haluamme vahvistaa lasten varhaista lukijuutta. Varhaiskasvatuksessa on hyvä tilanne, kun kirjoja luetaan yleensä aika hyvin. Kirjojen pitäisi kuitenkin olla läsnä joka päivä ja siksi on hyvä lisätä tietoisuutta kirjojen lukemisen hyödyistä niin varhaiskasvatuksessa kuin kotona.
- Mitkä ovat muutoksen tavoitteet? Yhteisen tietoisuuden lisääminen lukemisen merkityksestä, lukemisen lisääntyminen ja osallisuus.
- Minkälaisia ovat aiemmat kokemuksesi vastaavan tapaisista muutoksista? Jos jokin uusi projekti on tullut ja jokainen sitoutuu siihen, voivat tulokset olla hyviä ja kauaskantoisia. Ihmiset tekevät muutokset yhdessä! Aiemman kokemuksen perusteella muutoksille tärkeää on myös ajan varaaminen. Suuri vaikutus aiemman kokemuksen perusteella on myös sillä, mitä kaikkea muuta esimerkiksi erilaisia hankkeita ja projekteja työyhteisössä on samanaikaisesti meneillään.
- Mitä muutoksesta seuraa käytännössä? Käytännössä toivomme, että perheet lukisivat monipuolisesti kirjoja edes pienen hetken joka päivä ja että lukemisesta ja kirjojen monista maailmoista muodostuisi rutiini mahdollisimman monelle lapselle. Yhteisten toukkapallojen jakaminen voisi myös vahvistaa henkilökunnan ja vanhempien välistä lukemiseen liittyvää keskustelua arjen tilanteissa.

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

- Miten muutos toteutetaan? Muutos toteutetaan henkilökunnan, lasten ja perheiden kanssa yhdessä. Tärkeää on hyvä info, jotta kaikki osapuolet ovat tietoisia tulevasta projektista.
- Mitä riskejä muutokseen liittyy? On tärkeää, että jokainen perhe saa osallistua toimintaan niin kuin haluaa. Tämä on ihana projekti, johon toivomme osallistumista, mutta osallistuminen on tietenkin vapaaehtoista. Riskinä voisi kuitenkin jossakin tilanteessa olla esimerkiksi jonkun lapsen kokemus projektin ulkopuolelle jäämisestä eli sensitiivistä ja erilaisia luovia ratkaisuja ideoivaa kohtaamista henkilökunnan taholta tarvitaan.
- Keitä tarvitaan mukaan muutokseen? Lapset, perheet, päiväkodin henkilökunta ja kirjaston henkilökunta.

2. Muutoksen valmistelu

- Kohderyhmänä on päiväkodin perheet.
- Etenemisen vaiheet ja tehtäväkokonaisuudet on koottu molempien projektien alle.
- Toisessa päiväkodissa projekti on alkanut tammikuussa ja toisessa päiväkodissa keväällä jatkaen huhtikuun loppuun, mahdollisesti toukokuun alkupuolelle saakka.
- Projektin vetäjät (Eli Hanna ja Ulla) hoitavat viestinnän ja mahdolliset muutokset henkilökunnalle. Henkilökunta viestii oman ryhmänsä perheille sovitut asiat.
- Projektin vetäjät ovat vastuussa aloituksesta ja tarvittavasta infoista. Tämän jälkeen koko työyhteisö sitoutuu projektiin. Projektien vetäjät seuraavat projektin edistymistä ja ovat apuna koko projektin eri vaiheissa.

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

3. Muutoksen toteutuminen vaatii jatkuvaa seuranta

- Mistä muutoksessa on mielestäsi kyse? Muutos on tärkeän asian tiedostetuksi tekemistä sekä aiheeseen liittyvän yhteisen vuoropuhelun lisäämistä.
- Mikä on muuttunut?
- Miten muutos on mielestäsi edennyt? Päiväkodin henkilökunta on innoissaan lähdössä projektiin mukaan.
- Miten muutos vaikuttaa kohderyhmän toimintaan? Monet perheet ovat jo projektin alkuvaiheessa kertoneet lukevansa paljon yhdessä, mutta vastaavasti on perheitä, joissa ei lueta juuri lainkaan. Toivomme, että muutos vaikuttaisi omalla tavallaan jokaisen perheen omaan lukemisen kulttuuriin.
- Mitä tulee huomioida jatkossa?

4. Muutoksen päättäminen

- Muutoksen vakiinnuttamisen ja vahvistamisen lisäksi muutosta kannattaa arvioida oppimiskokemuksena.

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Lukutoukan teoreettinen tausta

Kielenkehityksestä, oppimisesta, leikistä

“Lapsen tullessa vähitellen yhä enemmän tietoiseksi kielestä, hän alkaa tarkastella sitä ikään kuin kielen ulkopuolelta. Erilaisia kielellisen tietoisuuden tasoja ovat äännerakenteen oivaltaminen, tietoisuus sanoista sekä tietoisuus kielen säännöistä ja kielen käytöstä. Lapsi oppii, että kielellä voi leikitellä, sitä voi lukea tekstinä, ja kirjoittaa tekstiksi. (Torneus 1991.) Lapset tutkivat kieltä leikeissään kokeillen, riimitellen ja puhumalla itse keksimäänsä kieltä. Leikeissään he myös tutkivat ja soveltavat havaintojaan kirjoitetusta kielestä. Lapset voivat esimerkiksi leikkiä lukevansa kirjaa tai kirjoittavansa kauppaliistoja.” (Viljamaa ja Yliherva 2020, 213.)

Kielen oppimisessa hyviä malleja sekä puhuttuun että kirjoitettuun kielenkäyttöön tarjoava kielellisesti rikas toimintaympäristö on tärkeä tekijä. Kielellisesti rikas toimintaympäristö mahdollistaa oppijan oman kielenkäytön harjoittelun vuorovaikutuksessa – muiden muassa kuuntelemalla ja toistamalla, tekemällä aloitteita ja osallistumalla kielenkäyttötilanteisiin. (Ahlholm, M. 2020, 32.)

Tunne- ja vuorovaikutustaidot

Lapsen lukijuus muodostuu läheisten ihmisten tunne- ja vuorovaikutustaitojen varaan. Kun lähellä ovat ihmiset antavat tarpeeksi virikkeitä ja kuuntelevat lasta, lapsi itse innostuu ympäröivän maailman viestinnästä. Lapsi tarvitsee lukemisen mallin, jotta innostus lukemiseen voi syntyä. Lukurutiinit ovat tärkeitä ja esimerkiksi lukuhetki ennen nukkumaan menoa on tärkeä hetki. Lukemiseen liittyviä positiivisia tunnekokemuksia tulee vaalia ja lisätä, jotta ne lisäävät positiivista käsitystä omasta lukijuudesta ja lukijaidentiteetistä. Lukuhetken aikana tapahtuu paljon muutakin. Lapsen kanssa pysähdytään, toimitaan

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

vuorovaikutuksessa, sekä koetaan myönteisiä tunteita ja läheisyyttä. Yhteisiä lukuhetkiä tulisi tämän takia jatkaa myös sitten, kun lapsi osaa jo itse lukea. (Aerila & Kauppinen 2019, 19, 21.)

Aleksis Salusjärvi kertoi luennollaan (13.10.2020) lukutaidosta eloonjäämistaitona. Tätä taustaa vasten sekä varhaiskasvatuksen menetelmien mahdollisimman monipuolinen käyttö sekä kaikkien toimijoiden tietoiseksi tekeminen tämän “eloonjäämistaidon” edistämisen erilaisista mahdollisuuksista vain lisäävät merkityksellisyyttään.

Kielen ja kommunikoinnin yksi ydinmerkitys on yhteyden etsiminen ja yhteyteen pääseminen muiden kanssa (Merleau-Ponty 1993; Løkken 2000; Viljamaa ym. 2018)

Kieli avaa lapselle uusia maailmoja ja antaa mahdollisuuden olla uusilla tavoilla yhteydessä toisiin ihmisiin ja kokonaiseen kulttuuriin (Viljamaa ja Yliherva teoksessa Lapsen kielenkehitys 2020). Aleksis Salusjärvi työskentelee Lukukeskuksen Sanat haltuun- rapyöpajoissa nuorten kanssa. Hän kertoi näitä nuoria yhdistävänä tekijänä usein olevan ulkopuolisuuden tunteen. Nuorella ei välttämättä ole keinoja kielellistä ajatuksiaan. Varhaiskasvatuksessa aivan aiheellisesti korostamme tunnetaitojen – tunteiden nimeämisen, erilaisten tilanteiden mallintamisen ja sanoittamisen merkitystä, myös nimenomaan tarinoiden ja draaman keinoin.

Lasten kanssa tulee rohkeasti lähteä käsittelemään kirjallisuutta. Silmukka ja Kolu kertoivat luennollaan, ettei ole yhtä oikeaa tapaa käsitellä kirjaa. He korostivat myös toiminnallisuutta ja monipuolisuutta kirjallisuuden käsittelyssä. (Silmukka & Kolu 2020.)

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Sadutus

Karlsson (2005) on kehittänyt sadutus-menetelmän, jossa vallitsee demokraattinen ja kuunteleva kulttuuri. Lasten ajatukset kirjataan ylös paperille juuri sellaisenaan, miten lapset ne itse kertovat. Tarinaa ei saa johdatella eikä siihen vaikuttaa. Kun tarina on kirjoitettu ylös, se luetaan lapsille. Sadutus voi olla yksilö-, pari- tai ryhmäsadutusta. Isommat lapset osaavat jo kertoa satuja, mutta entäpä pienet? Pienillä sadutus voi esiintyä leikin havainnoimisena. Aikuiset siis kirjaavat lasten leikin tarkasti ylös. Leikistä kirjataan ylös lelut ja ilmeet sekä mahdolliset sanat ja äänteet. Sadutuksessa on tärkeää, että kirjataan ylös vain se mikä nähdään, eikä tehdä itse omia johtopäätöksiä. (Karlsson 2005.)

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Linnan päiväkodin projekti/Hanna Halttunen

Esittelin projektin 25.1.21 päiväkotimme henkilökunnalle. Kaikki kolme ryhmäämme lähtevät projektiin mukaan. Projekti on tarkoitus toteuttaa maaliskuussa 2021.

Muna. Olen jakanut henkilöstölle materiaalin, johon jokainen perehtyy ennen projektin alkua. Tämän jälkeen ryhmän aikuiset kertovat ryhmän lapsille Lukutoukka- projektista. Ryhmän lapset ja aikuiset pohtivat yhdessä omalle ryhmälleen 3 tavoitetta, jotka kirjataan seinälle kaikkien näkyville (ja myös kuvin). Teen päiväkodin perheille yhteisen infokirjeen tulevasta projektista, jonka lähetän Tietoedun kautta perheille. Olen ottanut yhteyttä kirjastoon ja kysyin mahdollisuutta kirjavinkkaukseen, joka olisi tarkoitettu vanhemmille ja toki henkilökunnalle teamsin välityksellä. Jos kaikki eivät pääse mukaan, niin olisi hienoa saada kirjavinkit vielä sähköpostilla perheille. Tarkoitus olisi, että kirjavinkkauksessa otetaan huomioon lasten ikä ja kiinnostuksen kohteet. Odottelen kirjaston henkilökunnan yhteydenottoa.

Toukka. Kotiin annetaan toukan pallukoita, joihin kirjoitellaan käsitellyn kirjan nimi (sekä kirjailija ja halutessaan lapsen oma nimi). Meidän 3-6-vuotiaat leikkaavat valmiita ympyröitä koko päiväkodin käyttöön. Toukan pallot kootaan ikkunoihin jättitoukaksi. Jokainen aloittaa kuitenkin omasta ryhmästään, jotta niitä voi ihastella joka päivä. Lisää ikkunoita on ympäri taloa, jos tila loppuu omista ikkunoista kesken.

Kotelo. Projektin aikana ja jälkeen arvioidaan projektia. Jokainen ryhmä miettii omat arviointitapansa. Pienillä on luvassa sadutusta kivasta kirjasta ja käytämme eri taiteenmuotoja. Tämän lisäksi keskustelemme projektista henkilökunnan sekä vanhempien kesken. Kuvaamme eri toimintamuotoja ja tulostamme kuvat lapsille, perheille ja henkilökunnalle pedagogiseen ikkunaamme. Otamme myös videoita ja näytämme niitä päivän päätteeksi tai kootusti kevätjuhlassa. Lopuksi teen kaikille päiväkodin perheille

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

yhteisen forms-kyselyn, josta teen koonnin vanhemmille ja henkilökunnalle.

Perhonen. Huhtikuussa kokoamme toukan palloista palloista kirjavinukkeja perhosen siipiin ja jaamme perhoset perheille.

TURUN
YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Kortesuon päiväkodin projekti/Ulla Iso-Ahola

Muna. Tähän mennessä tapahtunutta: Suunnittelimme Lukutoukka-projektia alustavasti päiväkodissamme henkilökunnan kanssa Teams-palaverissa joulukuussa 2020. Päiväkotimme kaikki viisi lapsiryhmää ovat sitoutuneita projektiin. Joulukuussa 2020 olin myös alustavasti yhteydessä lähikirjastomme henkilökuntaan yhteisen vanhempainillan suunnittelun tiimoilta. Tammikuussa 2021 vanhempainillan ajankohdaksi varmistui 25.3.2021. Vanhempainillan sisältöä suunnittelimme yhteistyössä kirjaston henkilökunnan kanssa sekä puhelimitse että sähköpostitse.

Vanhempainiltaan kutsumme mukaan myös läheisen Kortepohjan päiväkodin vanhemmat sekä työntekijöitä. Keskustelimme vanhempainillan sisältöön liittyvistä toiveista ja ajatuksista molempien päiväkotien Teams-palaverin yhteydessä, jonka jälkeen olin vielä yhteydessä kirjaston henkilökuntaan.

Johtuen vanhempainillan ajankohdasta aloitimme päiväkodissamme kirjaimellisesti koko talon mittaisen toukka-projektin kokoamalla lapsiryhmissä luettuja kirjoja toukkaan jo heti tammikuussa sekä tiedottamalla perheitä projektista kirjeitse ja TietoEdun kautta. Kirjeen paperiversiossa on mukana yksi pallo leikattavaksi kotona toukkaa varten. Tarvittaessa kotiin annetaan toukan pallukoita, joihin kirjoitetaan käsitellyn kirjan nimi (sekä kirjailija ja halutessaan lapsen oma nimi). Päiväkotimme junamainen rakenne mahdollistaa sen, että toukan pallot kootaan ikkunaan yhdeksi toukaksi alkaen pienten ryhmän ikkunasta edeten kohti eskarilaisten päätyä. Kuluneen vuoden sisällä, lähinnä korona-tilanteesta johtuen lapsiryhmien ikkunoista on ehtinyt muodostua tiedon ja toimintamme dokumentoinnin välityskanava, joten myös lukutoukan matkan seuraaminen on perheille todennäköisesti luontevaa.

Kirjeessä on myös ennakkomaininta tulevasta vanhempainillasta. Lukutoukka-projekti käydään myös ryhmässä läpi lasten kanssa. Olemme

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

pyytäneet kirjaston henkilökuntaa kokoamaan valmiiksi erilaisia kirjepaketteja lasten kiinnostusten kohteiden ja toiveiden perusteella.

Toukka. Kotiin annetaan värityskuva, josta väritetään aina jokin kuva, kun johonkin kirjaan on tutustuttu (katsottu, luettu, keskusteltu ym.). Mikäli ilmenee, että kotona ei lukemista lainkaan harrasteta tai lukeminen on kovin vähäistä, lasta voisi myös ohjata värittämään kuvan yhdessä päiväkodin lapsiryhmässä luetun kirjan perusteella. Yhteisen

vanhempainillan sisällön pääkohdista voisi myös laatia tiivistelmän kotiin jaettavaksi paperisena tai TietoEdun kautta.

Kotelo. Projektia arvioidaan sen aikana ja tarvittaessa suunnitellaan ja kehitetään toimintaa sekä lapsiryhmissä että ideoidaan perheiden kanssa tehtävän yhteistyön muotoja. Tärkeässä roolissa ovat keskustelut perheiden kanssa. Forms-kyselyn sijasta tai lisäksi lukutoukka-projektin arviointia voisi sisällyttää ryhmissä käytävien lasten vasuarviointikeskustelujen yhteyteen, jotka aikataulunsa puolesta sijoittuvat juuri projektin päättymisen kanssa samaan ajankohtaan.

Perhonen. Lukutoukan matkustustahdistista riippuen, mutta viimeistään huhti-toukokuussa kokoamme toukan palloista kirjavinkkejä perhosen siipiin jaettavaksi perheille.

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Lähteet:

Aerila, J-A & Kauppinen, M. 2019. *Sytytä lukukipinä*. Jyväskylä: PS-kustannus

Karlsson, L. 2005 (2.painos). Sadutus. *Avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Ilmarisen muutosopas

Viljamaa, E. & Yliherva, A. 2020. Leikki on kaikki. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala ja S. Ukkola. (toim.) *Lapsen kielenkehitys – Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 205-223.

Tainio, L., Ahlholm, M., Grünthal, S., Happonen, S., Juvonen, R., Karvonen, U. & Routarinne, S. (toim.) 2020. *Suomen kieli ja kirjallisuus koulussa*.

Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/316123>. (Viitattu 14.12.2020).

Luennot: Salusjärvi, A. 13.10.2020

Silmukka, S. & Kolu, S. 26.10. 2020

Liitteet:

Vanhempainilta-kutsu

Kysely vanhemmille

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Lukutoukkakirje-perheille

Hei Korttesuon päiväkodin lasten vanhemmat!

Kirjat ovat mahtava tuki kielenkehittymisen kannalta ja sen myötä päiväkodin kaikki ryhmät ottavatkin osaa kirjojen lukemishaasteeseen ja haastavat mukaan myös kaikki perheet.

Päiväkotiimme on luotu lukutoukka, jota haluamme ryhmien ja perheiden voimin kasvattaa. Lukutoukka lähtee liikkeelle Kesäkummun ikkunoista ja tavoitteenamme on lukea niin paljon kirjoja, että saavuttaisimme kevään edetessä Melukylän ryhmän ikkunat.

Ideana on kasvattaa Lukutoukkaa lukemillamme kirjoilla eli lisätä luetun kirjan tiedot. Mukaan voi kirjata myös kirjan tekijätiedot ja lukijat. Tästä kirjeestä löytyy jo leikattavaksi ympyrä, johon voitte kirjata kirjan tiedot. Lisää valmiita papereita löytyy jokaisesta ryhmästä.

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Lukemishaasteen ohella järjestämme yhteistyössä Kortepohjan kirjaston kanssa Teamsin välityksellä vanhempainillan, johon Titi Kalenius ja Anna Saarinen kirjastolta tulevat kertomaan lukemisen merkityksestä lapselle sekä kirjaston tarjoamista mahdollisuuksista ja materiaaleista.

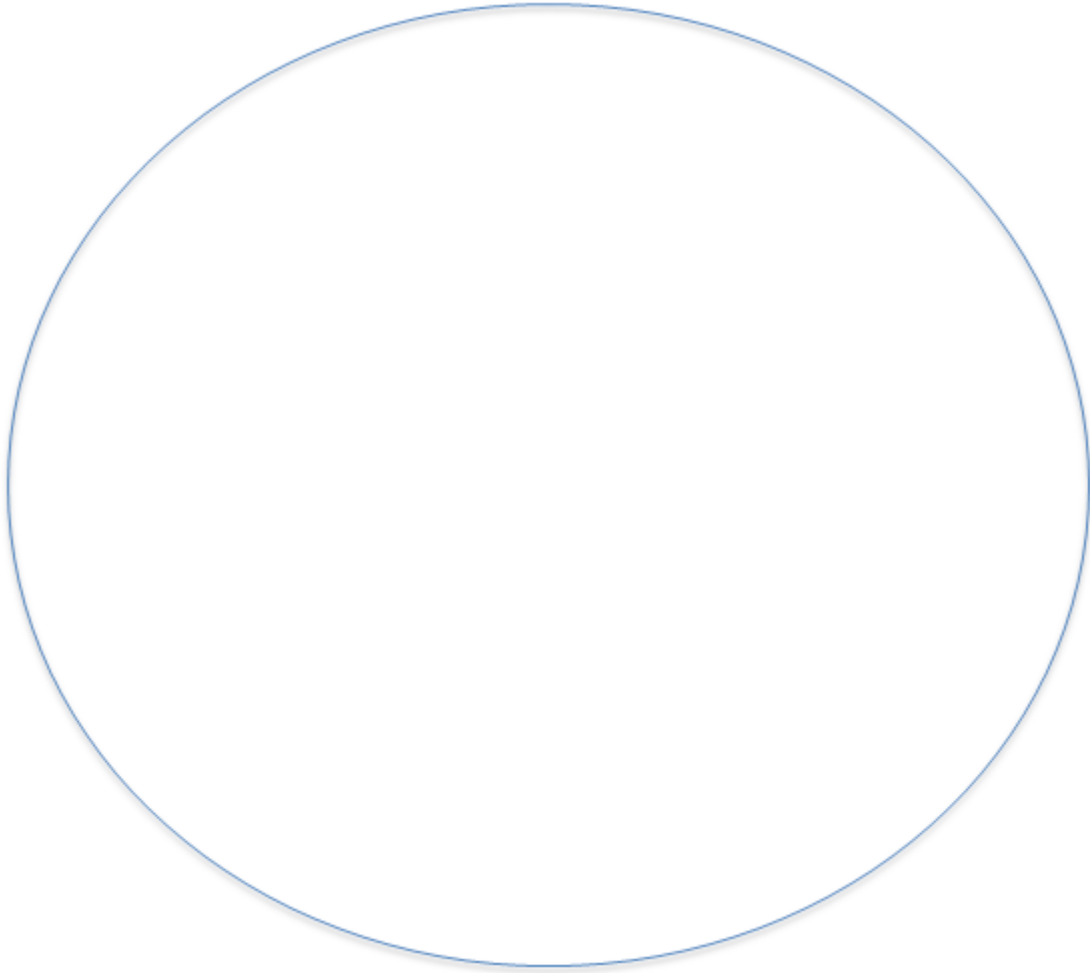
Kirjastoilta on torstaina 25.3.2021 klo 17-18. Tervetuloa!

Iloisia hetkiä kirjojen parissa toivottaa Kortesuon päiväkodin henkilökunta

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta
aktiiviseen lukijayhteisöön

POLKU

Positiivisen lukijuuden kautta aktiiviseen lukijayhteisöön

Kysely vanhemmille (kysymyksiä voi muokata ja lisätä)

1. Milloin luitte kirjoja?
2. Millaisia kirjoja luitte?
3. Oliko lukuvinkkauksesta hyötyä?
4. Mistä saitte muita vinkkejä lukemiseen?
5. Mikä oli parasta lukutoukka -projektissa?
6. Olisitteko toivoneet jotain muuta apuja ym.?

